

ГОДИНА I.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 3.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ПРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВЧИЊА МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 НОВ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ПОЗОРИШТЕ.

(Јавно предавање у матичиној дворани 2. децембра 1871. године.)

(Наставак.)

Али осим тога наше народно позориште посебице чува наш народ још од оне велике опасности, која му из дана у дан све више и више прети од западњачке просвете, а особито од навале и заразе туђег позоришта, које највише квара наноси нашем духовном животу.

Како се наш народ свачему лако довија, па се тако за њ најлакше лени туђинство, а како је позориште постало у данашњем изображеном свету правом потребом углађенијега живота, и како би ми, да немамо свога позоришта, приморани били одлазити у туђа: то је јасно, да ни ми не би могли остати недодирнути од утицаја, којег има свако позориште на народ, само што би тај утицај већином био по нас штетан и штодљив, јер би нас отуђивао од наше народности и језика и приљубљивао би нас ономе народу и ономе језику, који нам даје таку духовну наслалу и уживање, као што је позориште.

Ал' ово не би још била сва штета. Било би и веће и огромније, и то по нашу моралност!

Као што свака ствар, па и најсветија, може постати злом употребом штодљива и опасна: тако и позориште! Где се позориште брижљиво надгледа и потпомаже, где се њиме савесно и поштено управља, онде тек и може одговорити задатку своме, онде тек и може постати великом школом,

у којој ће се народ моћи свему учити и за све одушевљавати, што је лепо, добро и племенито. Али ако позориште остане без надзора и помоћи, или ако дође у невеште и непоштене руке, ако постане струком трговине и просте спекулације: онда је принуђено угађати неплеменитим страстима, поквареном укусу, превртљивим ћудима разуздане светине, која не тражи у позоришту науке и одушевљења, него само просте забаве, и онда је позориште школа пуге покварености, сладак отров за све, што је год свето, чисто и узвишенс. Доказа нам даје о томе данашња западна драматска књижевност, а особито она раскалшна страна њезина, која је поплавила готово све европске позорнице.

Та позоришна недоношчад, на жалост, још се и допадају светини, па их, с другим несланим комадима заједно, гледа и наш народ, и њима се тим већма трује, што је простији и невинији.

Овој зарази, која нам неприметно подрива наш породични, друштвени и народни живот, најбоље и најуспешније може доскочити само наше народно позориште. Наше народно позориште, које нас, као најбоља обрана језика и народности наше, највише чува од навале и надмоћија туђе образованости; наше народно позориште, које нам храни свету успомену наших царева, краљева и народних јунака, на нам тако ве-

дри садашњост изгледом на бољу и сретнију будућност; наше народно позориште, које нам може омилиети све, што је лепо и добро, а одвратити нас од свега, што је ружно и зло, које нас у шали учи, које нас на смеј и сузе побуђује и које чини, да нам срце и душа постаје све племенитија; наше народно позориште, које нам чува аманет праотаца наших — мили наш матерњи језик од кварења и пропадања, које

нам буди и уздиже свест народну и понос народни, и које нам храни и цени врлине народне; наше народно позориште, које нам нови полет даје нашој народној драматској књижевности, које нас тврђе везује са сродном и једноплеменом браћом нашом словенском, које нас упознаје са страним изображеним светом и које нас подиже, да и ми станемо у ред других просвећених народа на свету.

(Долази крај.)

Д Е М О Н

(Наставак.)

Демон.

Има, има, Вукашине
Отровом је ваља спрати
И бићешем обавити.

(Вукашин гледа устрашено од куд глас) Демон излази. (Предео се на мах осветли. У дну од позорнице с обрнуте стране појављује се Геније. Вукашин стоји замишљен.)

Геније.

Кад се душа у светилу гуна
Људска дела светлости су чеда.
Густи облак на душу ти с' спушта
Хоће тама да ти смрачи стазу,
Светлу стазу непорочна жића —
Вукашине разгони је отуд!
Љубављу си љубав задобио;
До престола љубав те подиже,
Обасу те славом и господством.
Љубав траје док и срце греје
Сама себе својим дарма кити —
Што дарује то је дарак вечни.
Цар отиде ал' остави
Из недара своју љубав,
Остави је своме куму
Племенитом Вукашину; —
У његовој сад је руци
Круна, скиптар, царство, живот: —
Благо оном кој' то храни
Благо оном кој' то брани!
Густи облак на душу ти с' спушта,
Ал' га може љубав да разгони; —
Она ће ти осветлити стазу
Да распознаш све таштине људске,
Којима је живот обасина;
Ко ходи по њој хоће да посрне
Томе вера, љубав, своју руку пружа,
Међу њима човек с поузданим кроком
Својеј слави крочи. —

Ал' се мраком слави не примиче,
Пусто срце о њојзи не снива
Када душу густ облак покрива.
Густи облак на душу ти пада
Хоће живот да т' помрачи,
Хоће славу да т' потмачи,
Вукашине разгони га отуд!
Престоли су царски трошни
О издајство скиптри с ломе,
Само снажај вечно траје,
Јер га слава увенчаје:
Ко за оба славу даје
Више даје но што прима. —
Славом ти је глава увенчана,
Туђа круна помрачит' је може;
Врлине те до трона дигоше,
Издајство те у провалу гура;
Врдоме су срца отворена,
Издајника вечна клетва прати:
Вукашину царевом пристау
Дичан спомен потомство ослеће; —
Вукашину отмичару круне
Поруга је вечито наследство.
Густ се облак над душом ти снује
Разгони га добри Вукашине. —
Из твога се племенита крила
Дична брана уздиже народу:
Достојан је свога оца Марко.
Твоја слава једном на њега ће прећи,
Твоје грехе он ће једном да покаје,
Оставиш ли сину љубав цара твога
Дао си му више но што круна вреди. —
(Вукашин стоји дубоко замишљен.)
(Предео се смрачи за час. Демон се појави на своме старом месту. Вукашин се колеба, нагиње и излази на Демонovu страну. Геније покрива лице и исчезава.
Демон одлази злобно смејући се.)
(Наставиће се.)

Д Ш С Т Ш Ђ Ш.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

* („Демон.“) Свест и лепа слога честитих повосађана учинила је за кратко време од три месеца, те се на нову годину могла отворити нова позоришна зграда, у пресе свима неприликама и негодама. Ни међава, ни вејавица, која неје дала отворити ока, неје могла уздржати света, да не дође и да не види свога позоришта, којег већ од две године дана неје видео. Одушевљење, које је светом том приликом овладало, не да се описати. Из тог одушевљења поникла је и песма, којом је непознати песник поздравно прву представу. За ту прилику нарочито даван је нов комад „Демон.“ оддра Милана Јовановића. О самом комаду и представи прозборићемо онширније други пут, а за сад само толико, да је веома добро одигран, да је музика, која поједина места у комаду прати, лепа и карактеристична, и да је писца публика изазивала при крају комада, али да се он неје појавио, него да је у име његово управљач позоришни захвалио на почасти, која је писцу указана.

* („Саћурица и шубара.“) У недељу 2. јануара представљана је „Саћурица и шубара“ од Илије Округића Сремца. Дrame из друштвенога живота веома су ретке у нашој књижевности; нема их више од пет шест. Па и ако несу савршеног драматског склопа, ипак која је, као ова, верно огледало једнога дела нашег друштва; неје без идеалисаног осећања; а зачињена је хумором и досетком, обичајима, песмом, свирком и игром народном — дуго ће се држати још на нашој глумионици. Представа је испала прилично округла. Особито се одликовао Ружић. У другом реду заслужују похвалу Соколовић и Д. Хаџићева. Публика, које је било доста, примила је с одушевљењем познато јој дело и представу, и изазивала је на крају писца све дотле, док управљач позоришни неје у име пишчево захвалио публици.

НЕКРОЛОГ.

(† Костантин Поповић.) (Наставак.) Други период започиње Јован Стеријин Поповић, кога праведно називају оцем новије наше позоришне књижевности. Његова дела те врсте јесу: Светислав и Милева, Милош Обилић, Лажа и паралажа, Несрећно супружништво, Тврдица, Зла жена, Покондрена тиква, Владислав, Сан краљевића Марка, Стефан Дечански, Хајдуци, Женидба и удаја, Лахан, Београд некад и сад, и друга нештампана. Он најбрижљивије обрађиваше историјске предмете; али неје заборавио ни породична и друштвена питања, па ни поједине мане. Остали драматичари овога пе-

риода беху: Стеван Стефановић (Цар Урош), Лазар Лазаревић (Владимир и Косара, Пријатељи), Атан. Николић (Марко краљевић и Арапице, Краљ Драгутин), Костантин Поповић, о коме је реч, Сима Милутиновић (Дика пригорска, Милош Обилић), Исидор Николић (Цар Лазар), Ђ. Малетић (Паразит, Апотеоза Караборђу), Свет. Милетић (Пастирска игра, Марта посадница, одломак у рукопису), Алекс. Павловић (Заробљена Милка), С. Н. Ђурковић (Шјаница, Два оца, Два наредника, — Пољубац, Две кћери на удају, и многи други преводи и оригинали у рукопису), Петар Петровић Његош (Горски вијенац, Стјепан Малв), Димитрије Нешпић (Српска вила на Косову, Пајевац), Матија Бан (Мејрима или Бошњаци), Димитрије Гавриловски (Шарлота Кордеј), Василије Јовановић (Војслав краљ Српски, Момчило војвода краља Дечанскога), Милан Његован (Верност граничарска), Стев. Поповић (Смрт цара Николе). Од Хрвата тога времена одликују се: Д. Деметер, И. Кукуљевић, А. Вукотиновић, М. Боговић, Ј. Фрајденрајх, Вучковић и Ј. Јурковић.

Преводиоци позоришних дела били су: Васа Јовановић (Ромео и Јулија, Сигфрид и Геновева), Михаило Витковић (Одело из Трста, Жртва на смрт), Павао Михаиловић Рожа (Крсташи), Марко Јелисејић (Велизар, Александар и Наталија), Ант. Арновљев (Виргинија, Познато страшило), Безимени у Београду (Феодора, Стари кочијаш Петра III), Лазо Зубан (Пизаро, од Шеридана, по Коцебујевом; Шпањолци у Перу; Човекомрзост и кајање, Племенита лаж), Милован Видаковић (Властеличић, Девојка из Маријенбурга), К. Исаковић (Лена Гркиња), В. Јакшић и браћа Туцаковићи (Ла Перуз), Аркадије Белан (Опадаци) Јован Клајић (Завера против Млетака), М. Д. Рашић (Заира), Мојсије Живојиновић (Скитничка конфузија), Дим. Аврамовић (Кореио) Јулије Радишић (Филеско), Васа Ђорђевић (Персијанка), Аристид Николић (Богомољка), Божидар Радичевић (Вилем Тел), М. А. Симић (Наредник, Опасно суседство, Забуна и хитрост), Спирос Димитријевић Которанин (од њега има многих и различних превода).

У овом другом периоду, као што видимо, има више драма из историје нашега народа, а две три и из друштвенога живота нашег; поезија је у њима по себи веће вредности; драматска архитектоника је вренија, прем да има доста како оригинала и прерада тако и превода — као и у другим књижевностима — који несудесни за представљање, него су само за читање, — или су по својој унутрашњој вредности у другом и трећем реду; језик је чистији. Превода има свакојаких, од класичних, средњих и лоших писца; јер се неје радило по плану, него је понајвише пресуђивао случај. — што се коме лично допадало, без разбора. Њих већином промажује романтички дух и сентименталност онога времена.

(Свршиће се.)

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ПРЕТПЛАТА.

ПРЕДСТАВА ТРЕЋА.

БРОЈ 1.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 4. ЈАНУАРА 1872.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ.

ТРАГЕДИЈА У 5 РАДАЊА, НАПИСАО ДР. ЛАЗА КОСТИЋ, ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ УДЕСИО А. ХАЦИЋ,
МУЗИКА ОД А. МАКСИМОВИЋА.

О С О Б Е:

Дужде од Млетага Зорић.	Јован Капетан, ивин	} војводе	Лукић.
Ђорђе, син му Станчић.	синовац		Лесковић.
Анђелија, кћи му К. Савићева.	Илија Ликовић		Пешић.
Филета, удовица дуж-	Милић Шереметовић }		Соколовић.
девог сина Марка Ј. Маринковићка.	Ђура Кујунџић		Суботић.
Иво Црнојевић Ружић.	Надан Ђојимир		Рашић.
Јевросима, жена му Д. Ружићка.	Радоје, црногорац		Бунић, Пешић.
Максим, син му Брани.	Виноноша	Хаџић.	
Милош Обренбеговић Недељковић.			

Војводе црногорске, млетачка господа, црногорци, млечићи, најевеи, маске, сватови,
слуге. — Збива се у Млеткама и у Црној Гори.

Улазне цене: Седиште у кругу 1. фр. а. вр. — Седиште првога реда и на страни 80 н. а. вр.
— Седиште другога реда и на страни 70 нов. а. вр. — Седиште трећег реда 50 н. а. вр.
— Стајање 40. н. а. вр. — Галерија 20. н. а. вр. — Ђаци, деца, али само уз
своје родитеље, и војници до наредника плаћају 20. н. а. вр.

У четвртак 6. јануара први пут: „ГРАНИЧАРИ.“ Позоришна игра у три радње, с
песмама, од Ј. Фрајденрајха, за српску позорницу удешио А. Хаџић, музика од А.
Максимовића.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5. н. а. вр. и то: у трговини Пере
Попадића, Паје Миросављевића, Стеве Ратковића и Јоце Филиповића, у срп. народној
задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА У ВЕЧЕ.